

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет психології
Кафедра педагогічної та вікової психології

СИЛАБУС

вибіркового освітнього компонента

ОСОБИСТІСНІ РОЗЛАДИ В СИСТЕМІ ПСИХОСОЦІАЛЬНИХ РИЗИКІВ

підготовки **БАКАЛАВРА**

ЛУЦЬК 2026

Силабус вибіркового освітнього компонента «ОСОБИСТІСНІ РОЗЛАДИ В СИСТЕМІ ПСИХОСОЦІАЛЬНИХ РИЗИКІВ» підготовки бакалавра.

Розробник: Вірна Ж.П., доктор психологічних наук, професор кафедри педагогічної та вікової психології

Погоджено

Гарант освітньо-наукової програми:

доц. А.Б. Мудрик

Силабус освітнього компонента затверджено на засіданні кафедри педагогічної та вікової психології

протокол № 6 від 28 січня 2026 р.

Завідувач кафедри:

Гошовський Я.О.

I. Опис освітнього компонента

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна /освітньо-наукова/освітньо-творча програма, освітній рівень	Характеристика освітнього компонента
Очна форма здобуття освіти	05 Соціальні та поведінкові науки 053 Психологія ОПП Психологія Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти	Вибірковий
Кількість годин/кредитів 150 / 5		Рік навчання: 2026-2027
		Семестр <u>6-ий</u>
		Лекції 10_год.
		Практичні 20_год. Лабораторні - _год. Індивідуальні - год.
		Самостійна робота 110_год.
ІНДЗ: <u>є/немає</u>		Консультації 10_год.
		Форма контролю: залік/екзамен
Мова навчання: українська		

II. Інформація про викладача

Прізвище, ім'я та по батькові: **Вірна Жанна Петрівна**

Науковий ступінь: **доктор психологічних наук**

Вчене звання: **професор**

Посада: **професор кафедри педагогічної та вікової психології**

Контактна інформація:

Virna.Zhanna@vnu.edu.ua

Дні занять:

<https://ps.vnu.edu.ua/cgi-bin/timetable.cgi?n=700>

Ш. Опис освітнього компонента

1. Анотація ВОК.

В останні роки прикладні питання психології усе частіше торкаються дисфункціональних розладів особистості, які найчастіше представлені в соціальних стосунках людини. Презентований курс орієнтований на систематизацію особистісних розладів (згідно МКХ-10) та специфіку їх прояву в системі психосоціальних ризиків людини, а саме йдеться про складні (конфліктні) ситуації в сфері освіти, соціальної допомоги, права, сімейного неблагополуччя, управління.

Програма містить результати з міжнародного наукового стажування за темою «Особистісна безпека в переживанні соціальної травми: оптимізація організаційних умов освіти і психотерапії» при Папському католицькому університеті Парани (м. Курітіба, Бразилія).

2. Мета і завдання освітнього компонента.

В ході ознайомлення із освітнім компонентом буде можливість актуалізувати базові знання прояву особистісних розладів в межах психосоціальних впливів. До основних завдань належать колективне обговорення з проблематизацією, систематизацією предметних знань та опрацюванням індивідуальних узагальнень і рефлексій з проблем особистісних розладів особистості в системі психосоціальних ризиків; оперування навичками діагностичних процедур виявлення специфіки особистісних розладів в системі психосоціальних ризиків та відновлювальних технологій з дисфункціональної поведінки особистості в сферах освіти, соціального захисту, права, сімейного неблагополуччя, управління; а також професійно-деонтологічне ставлення до проблем особистісних розладів та дотримання етичних принципів професійної діяльності психолога, а також інших фахівців допомагаючих професій

3. Soft skills.

Освітній компонент спрямований на розвиток:

- здатності застосування теоретичних знань у практичних ситуаціях;
- здатності до адаптивної гнучкості як властивості приймати і пристосовуватись до зміни життєвих обставин, а також знаходити компроміс у вирішенні конфліктних ситуацій;
- здатності аналізувати та систематизувати результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації
- здатності організувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову) в складних ситуаціях психосоціального ризику.

4. Структура освітнього компонента.

Назви змістових модулів і тем	Лекції	пр.зан.	лаб.зан.	сам. робота	Конс	*Форма контролю / бали
Змістовий модуль I. Конструктивна психологія: самобереження, компенсація та реабілітація						
Тема 1. Особистісні розлади як психосоціальний феномен	2	4		22	2	опитування (2 бала); дискусія (2 бала); розв'язування задач/кейсів (6 бала); підготовка реферату (2 балів);
Тема 2. Психосоціальні ризики розвитку особистісних розладів	2	4		22	2	опитування (2 бала); дискусія (2 бала); розв'язування задач/кейсів (6 бала); підготовка реферату (2 балів);
Тема 3. Особистісні розлади в умовах кризи та соціальної нестабільності	2	4		22	2	опитування (2 бала); дискусія (2 бала); розв'язування задач/кейсів (6 бала); підготовка реферату (2 балів);
Тема 4. Психосоціальні наслідки особистісних розладів	2	4		22	2	опитування (2 бала); дискусія (2 бала); розв'язування задач/кейсів (6 бала); підготовка реферату (2 балів);
Тема 5. Психологічна допомога і профілактика в системі психосоціальних ризиків	2	4		22	2	опитування (2 бала); дискусія (2 бала); розв'язування задач/кейсів (6 бала); підготовка реферату (2 балів);
Разом за модулем 1	10	20		110	10	110/60
Види підсумкових робіт						Бал
Модульна контрольна робота						40
Всього годин / Балів						150/100

5. Завдання для самостійного опрацювання.

Написання реферату (обсягом 10-12 сторінок, структурованим за планом, з використанням наведеного списку літератури).

Реферат. Важливим засобом у засвоєнні знань є написання рефератів та виголошення реферативної доповіді. Тематика рефератів пропонується за визначеними темами практичних занять та СРС. Мета реферативної доповіді полягає у засвоєнні здобувачами освіти основних аспектів розкритої у

реферативному дослідженні теми, формуванні запитань, проведенні дискусії. На практичному занятті рекомендується обговорювати не більше двох рефератів.

Вимоги до реферату: обсяг – 10-12 аркушів формату А4; структура – вступ, основна частина, висновок, список використаних джерел.

У вступі розкривається актуальність теми, визначається мета, в основній частині містяться основні положення дослідження, що розкривають тему, у висновку викладаються основні положення та пропозиції автора, що впливають із розгляду теми. Реферативна доповідь та участь в її обговоренні можуть бути предметом окремого оцінювання викладачем або враховуватись ним при оцінці інших форм контролю.

При вивченні тем винесених на самостійне вивчення здобувач освіти повинен виконати одну із запропонованих *тем рефератів*:

1. Особистісні розлади як наслідок кумуляції психосоціальних ризиків
2. Межа між особистісною акцентуацією, дезадаптацією та особистісним розладом
3. Дитячі травматичні досвіди (ACEs) як чинник формування особистісних розладів
4. Вплив хронічного соціального стресу на декомпенсацію особистісних розладів
5. Особистісні розлади в умовах війни та масових криз: психосоціальний аналіз
6. Коморбідність особистісних розладів і ПТСР у контексті психосоціальних ризиків
7. Соціальні наслідки особистісних розладів: міжособистісні конфлікти та соціальна ізоляція
8. Стигматизація осіб з особистісними розладами як додатковий психосоціальний ризик
9. Принципи психологічної допомоги особам з особистісними розладами в системі психосоціальних ризиків
10. Профілактика дезадаптації при особистісних розладах: можливості конструктивного підходу

IV. Політика оцінювання

При вивченні вибіркового освітнього компоненту «Особистісні розлади в системі психосоціальних ризиків» здобувач освіти виконує завдання згідно з навчальним планом та у відповідності до програми силабусу, що включають відвідування лекцій та практичних занять, опрацювання інформаційних джерел та літератури, підготовку відповідей згідно плану практичних занять, а також обґрунтовану участь в аналізі та дискусіях, розв'язання проблемних завдань (психотерапевтичних ситуацій) та виконання завдань самостійної роботи.

Освітній компонент складається з 1-го змістового модуля і передбачає перевірку якості його засвоєння. Кожна з тем змістового модуля оцінюється від 0 до 12 балів. Семестровий залік викладач виставляє за умови виконання здобувачем освіти завдань, передбачених силабусом ОК. Мінімальна позитивна

кількість балів – 60. Здобувач освіти може додатково скласти на консультаціях із викладачем ті теми, які він пропустив протягом семестру (з поважних причин), таким чином покращивши свій результат рівно на ту суму балів, яку було виділено на пропущені теми.

Загальна оцінка за курс складається як алгебраїчна сума оцінок за змістовий модуль: поточне оцінювання (практичні заняття, самостійна робота, ІНДЗ); модульна контрольна робота. Максимальний рейтинговий бал за роботу протягом семестру може становити **100**.

Здобувач освіти зобов'язаний дотримуватись принципів академічної доброчесності, а саме: самостійності виконання індивідуальних завдань, плагіату, використання заборонених допоміжних матеріалів під час контрольних заходів. Щодо політики дедлайнів та перескладання, то здобувач повинен чітко дотримуватися графіку здачі матеріалів (допускається в онлайн і офлайн форматі).

В оцінюванні ОК враховуються результати навчання, які отримані у формальній (курси, сертифікати від акредитованих установ), неформальній (онлайн-курси, тренінги тощо) та інформальній (самоосвіта, власний досвід роботи тощо) за умови пред'явлення відповідних документів (сертифікатів, дипломів тощо). Також здобувач освіти може отримати додаткові (бонусні) бали за активну участь у наукових заходах, які тематично пов'язані з освітнім компонентом та підготовку доповідей і презентацій (до 10 % від максимальної кількості балів).

V. Підсумковий контроль

Усі види навчальної діяльності здобувача освіти оцінюються в балах. Сумарна кількість балів, яку отримує здобувач освіти при складанні модулів за 100-бальною шкалою визначає його підсумкову оцінку.

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка
90-100	зараховано
82-89	
75-81	
67-74	
60-66	
0-59	Не зараховано

Питання до заліку:

1. Сучасні тенденції розуміння особистісних розладів.
2. Особистісні розлади в контексті норми, акцентуації та дезадаптації.
3. Соціальний контекст формування особистісної патології.
4. Стигматизація в особистісних розладах та її наслідки.
5. Особистісні розлади як результат накопичення ризиків.
6. Дитячий травматичний досвід як чинник психосоціального ризику розвитку особистісних розладів.

7. Сімейні, соціальні та культурні чинники психосоціального ризику розвитку особистісних розладів.
8. Хронічний стрес як чинник психосоціального ризику розвитку особистісних розладів.
9. Депривація як чинник психосоціального ризику розвитку особистісних розладів.
10. Насилля як чинник психосоціального ризику розвитку особистісних розладів.
11. Особистісні розлади в умовах кризи. Межі між кризовою реакцією та особистісним розладом.
12. Особистісні розлади в умовах соціальної нестабільності: вплив війни та масових травм.
13. Міграційний досвід та ризик виникнення особистісних розладів.
14. Декомпенсація особистісних структур як чинник психосоціального ризику розвитку особистісних розладів.
15. Саморуйнівні стратегії захисту як чинник психосоціального ризику розвитку особистісних розладів. Ризикова поведінка.
16. Міжособистісні труднощі та конфлікти як чинники психосоціального ризику розвитку особистісних розладів.
17. Професійна дезадаптація як чинник психосоціального ризику розвитку особистісних розладів.
18. Коморбідність (депресія, ПТСР, залежність): ознаки особистісних розладів.
19. Маргіналізація як чинник психосоціального ризику розвитку особистісних розладів.
20. Вторинна травматизація як чинник психосоціального ризику особистісних ризиків.
21. Взаємне посилення особистісних розладів та діагностичні труднощі їх визначення.
22. Принципи психологічної допомоги при особистісних розладах.
23. Специфіка психологічної роботи з психосоціальними ризиками.
24. Бар'єри психологічної допомоги при особистісних розладах.
25. Мультидисциплінарний та етичний підхід в роботі з особистісними розладами.

VII. Рекомендована література та інтернет-ресурси

Основна:

1. Психологія стресу та стресових розладів : навч. посіб. (2023) / Уклад. О. Ю. Овчаренко. Київ : Університет «Україна».

2. Клінічна психологія [Текст] : навч. посіб. (2023) / А. М. Османова, Г.В Хорунженко. Київ: Університет «Україна».
3. Кузікова С., Зливков В., Лукомська С., Щербак Т., Котух О.К. (2024). Психологічний супровід особистості в умовах війни: навч. посібник. Київ.-Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М.
4. Кризові стани в сучасних умовах: діагностика, корекція та профілактика (2017) / Під ред. проф. Л. М. Юр'євої. Київ: Видавництво ТОВ «Галерея Принт».

Додаткова:

1. Волков К., Вірна Ж. (2022). Феномен емоційної резистентності в дискурсі психоаналітичного знання. *Current aspects of the development of science and technology : collective monograph* / Compiled by V. Shpak; Chairman of the Editorial Board S. Tabachnikov. Sherman Oaks, California : GS Publishing Services. 223-236 ; [електрон. ресурс] ; режим доступу : https://docs.google.com/viewer?docex=1&url=https://www.eo.kiev.ua/resources/zmist/mono10/mono2022_10.pdf
2. Вірна Ж.П., Лазько А.М. (2023). Резильєнтність та адаптація до умов воєнного часу. *Психологія ревіталізації: вікові та педагогічні виміри монографія* ; за заг. ред. Я. Гошовського. Луцьк : Волинський національний університет імені Лесі Українки. 83-106. ISBN 978-617-8279-11-0
3. Вірна Ж.П. (2023). Посттравматична ситуація жертв насилля. *Особистість і суспільство: методологія та практика сучасної психології : мат. X міжнар. наук.-практ. інтернет-конференції* ; [електрон. ресурс] ; режим доступу : <https://www.inforum.in.ua/conferences/29/110>
4. Вірна Ж.П. (2023). Конструкція тіла та моральної психіки в психоаналізі. *Габітус*. Вип. 51. 46-52 ; режим доступу: <http://habitus.od.ua/51-2023>
5. Вірна Ж.П. (2023). Насилля дитини: психоаналіз, психотерапія менталізації та досвід альтернативних послуг в Бразилії. *Науковий вісник Херсонського державного університету ; серія «Психологічні науки»*. № 3. 55-63 ; DOI <https://doi.org/10.32999/ksu2312-3206/2023-3-7> ; URL: <https://pj.journal.kspu.edu/index.php/pj/article/view/1306/1257>
6. Virna, Zh., & Eyng, A.M. (2024). Moral Damages of Children's Migration Trauma (Based on The Materials of The International Internship in The Area of Education and Humanities). *Psychological Counseling and Psychotherapy*, (21), 11-17. <https://doi.org/10.26565/2410-1249-2024-21-02>
7. Virna, Zh., Eyng, A.M. (2024). Child violence: from psychoanalysis to the reality of protecting children's rights in Brasil. *Psychological Prospects Journal*. 43 (Jun. 2024), 48–63. ; DOI:<https://doi.org/10.29038/2227-1376-2024-43-vir>
8. Вірна Ж.П., Іванашко О.Є. (2025). Дитяча травма як чинник агресивності в дорослому віці *Психологічне консультування та психотерапія*. (23). <https://periodicals.karazin.ua/psychotherapy/article/view/26701>
9. Вірна Ж.П. (2025). Деприваційні ризики рекурентних життєвих стресів. *Перспективи та інновації науки (серія Педагогіка, Психологія, Медицина)*. 10(56). 1371-1382.